

ULAŞIM

Birecik'in karayolu ile bazı merkezlere uzaklığı :

İstanbul : 1180 km
İzmir : 1150 km
Ankara : 740 km
Adana : 270 km
Gaziantep : 61 km
Şanlıurfa : 80 km

Otobüs

Birçok şehirlerarası otobüs firmasının bu bölgeye giden seferleri bulunmaktadır. Otobüsle İstanbul ve İzmir'den Birecik yaklaşık 15-16 saat, Ankara'dan ise yaklaşık 11 saat sürmektedir.

Uçak

THY'nin İstanbul ve Ankara'dan Şanlıurfa ve Gaziantep'e her gün direkt seferleri bulunmaktadır. İzmir'den de İstanbul veya Ankara aktarmalı sefer yapılmaktadır. Şanlıurfa Havaalanı'ndan otogara gidilerek, Birecik araçlarına binerek ulaşım sağlanabilir.

Gaziantep Havaalanı'ndan havayolları servis aracıyla otogara ulaşıp buradan 15 dakikada bir kalkan araçlarla Birecik'e ulaşmak mümkündür.

Tren

İstanbul'dan salı, perşembe ve pazar günleri saat 08:55'te kalkan tren, bir sonraki gün saat 11:35'te Gaziantep'e ulaşmaktadır. Tren Garı'ndan Otogar'a giderek buradan 15 dakikada bir kalkan araçlarla Birecik'e ulaşılabilir.

KONAKLAMA

Birecik Otelleri

Acar Otel : 414 6522673 - Meydan Mahallesi İskele Çarşısı Altın Sofra üstü
Mirkelam Otel :414 6610500 - Karşıyaka Mahallesi Mirkelam Tesisleri üstü

Misafirhaneler

Meslek Yüksek Okulu: 414 6610189 - Karşıyaka Mahallesi Saray Kum Ocağı Yolu
Öğretmenevi :414 6522673 - Meydan Mahallesi Nuri Sesigüzel Sahil Yolu

BİRECİK TERSANESİ

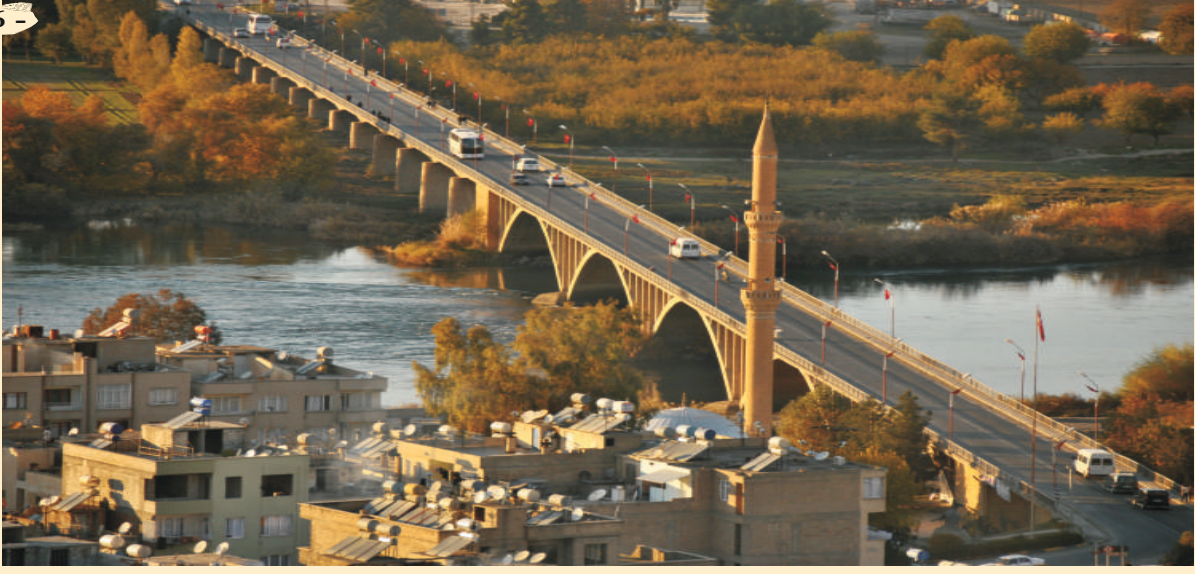

Birecik tersanesinin kuruluş tarihi kesin olarak bilinmemekle beraber XVI. Asrın ilk yarısında faaliyette olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim 959(1552) senesinde bir sandal inşa edilen(1) Birecik Tersanesinde 979(1571)'da 250'si asker,150'si zahire gemisi olarak 400 gemi inşa edilmişti Birecik gemi inşası için lüzumlu çivi ve kereste malzemelerinin bulunduğu bölgelere yakı n olduğundan Süveyş tersanesinde olduğu gibi İstanbul'dan malzeme gönderilmesine ihtiyaç kalmıyordu. Kereste Maraş, Malatya ,G.Antep, Kahta ve civarındaki ormanlardan temin ediliyor,kesildikten sonra at,deve,öküz ve katır gibi hayvanlara ve arabalara yüklenerek Birecik 'e naklediliyordu(2).demir ise adana eyaletinden develerle getiriliyordu(3).mimar,marangoz gibi sanatkarlar ise İstanbul 'dan gönderiliyordu.

1)Bu sandalın inşası için 2848,5 akçe masraf yapılmıştır.(MAD.55,vr.443a-444a)

2)Orhonlu nehir nakliyatı, s.79-80.1111(1699-1700) senesinde bu havalideki ormanlardan kereste kesmek üzere mekkari,baltacı ve bıçkıcı temin edilmilmişti (MAD.7915,s.370-377).

3)Birecik'te gemi inşa eden abdurrahman a gönderilen 12 ramazan (3 mart 1700)tarihli fermanında, Adana Beylerbeyisi Mehmed Paşa'nın 150.000 vakıyye demiri sevkettiği,bundan başka ihtiyaç olursa bildirmesi emrediliyordu(İE.Bah,914).

Funda Gönenlik

BİRECİK KÖPRÜSÜ

1950'li yıllara kadar Urfa-Gaziantep devlet yolu, Birecik'te Fırat Nehri'nde kesintiye uğruyor, bu noktada kayık ve sallarla Fırat Nehri geçildikten sonra yolculuğa devam ediliyordu.

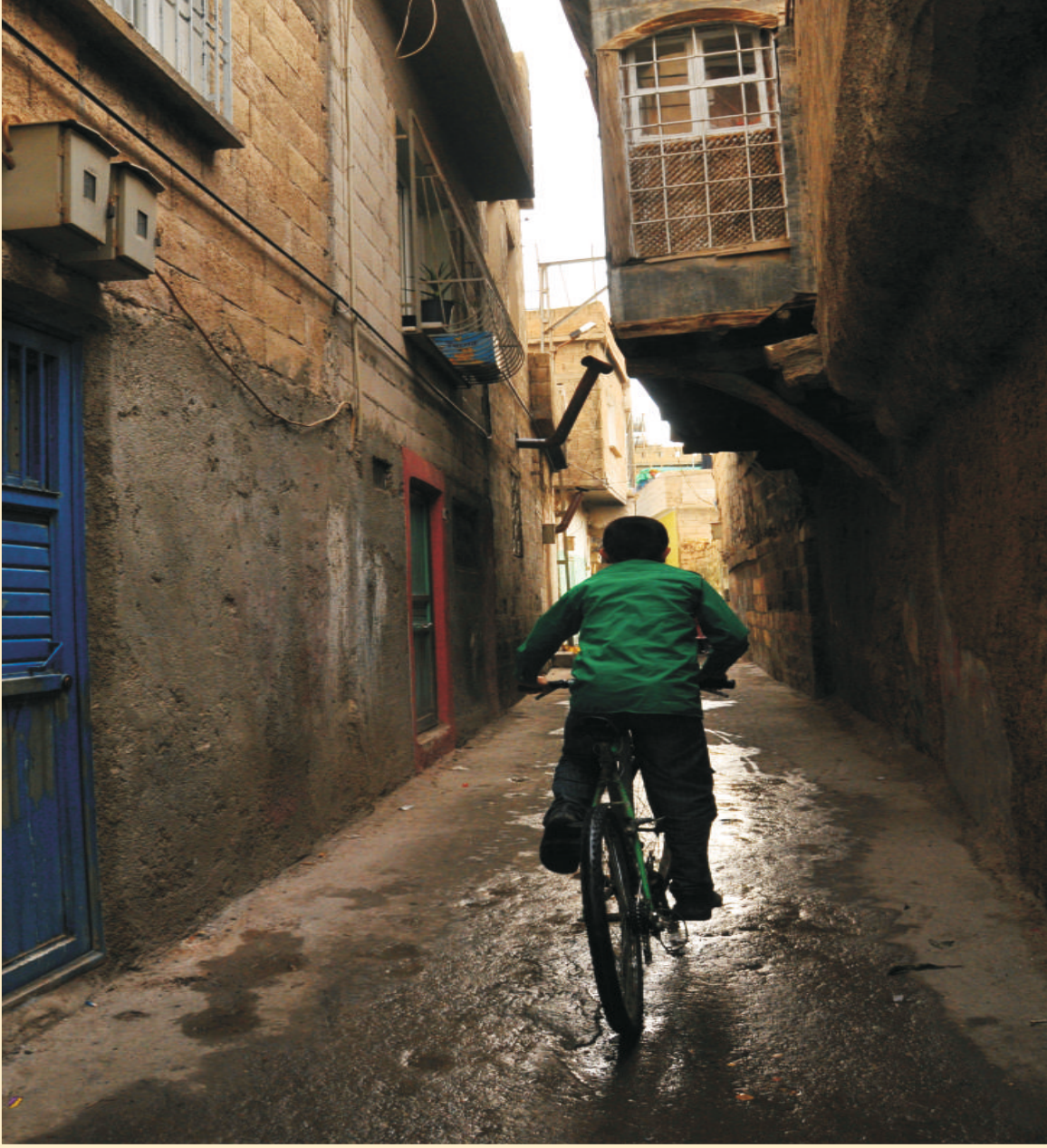
1952 yılı sonunda burada bir köprünün yapımına başlandı. 1955 yılı sonunda biten Birecik Köprüsü 720 metre uzunluğunda ve 10 metre genişlediğindedir.

O dönemde Türkiye'nin en uzun köprülerinden biri olan Birecik Köprüsünün her iki tarafında yayaların geçmesi için birer metrelik kesimler ayrılmıştır. Birecik tarafında 55'er metre açıklıkta 5 kemer, Gaziantep tarafında ise 26'şar metre açıklıkta 14 bölümü vardır.

Köprünün yapılmasından sonra Birecik'in nüfusu hızlı bir biçimde artmıştır. 1960-85 arasındaki artış oranı yüzde 100'ü bulmuştur.

Fatma Eldeniz
DASK DOĞAY 2010

Funda Gönendik

BİRECİKEVLERİ ve SOKAKLARI

Eski Birecik, sokaklarıyla ve bazıları hâlâ yerel özelliklerini taşıyan evleriyle görülmeye değer yapıları içerir.

Birecik'in eski kent dokusunun bulunduğu bölgede sokaklar dardır. Sokakların dar ve sokak duvarlarının yüksek oluşu yaz aylarının 40 dereceye varan sıcaklığını bir dereceye kadar azaltmaktadır. Bu nedenle ana caddeler dışındaki ara sokaklarda araçla dolaşmak zordur.

Sokaklarında döşeme olarak bazalt parke taş ya da kalker taş kullanılmıştır.

Yüksel Coşkun

Birecik mahalli dilinde 'dehliz' ya da 'zabık' denilen çıkmaz sokaklar oldukça yaygındır. Birecik'te çıkmaz sokaklar genelde görülenden farklıdır. Geniş bir alanda dallanıp budaklanarak konutlara açılır. Bunun geniş aile yapısının bir özelliği olduğu düşünülmektedir.

Funda Gönendik

TABLO 1	
Toplam ilçe nüfusu	: 89.434
İlçe merkezi nüfusu	: 47.792
Belde ve Köyler	: 41.643
Nüfus yoğunluğu	: 156 (kişi/km ²)
Toplam ilçe alanı	: 852 km ²
Köy sayısı	: 71
Bucak sayısı	: 1

TABLO 2	
Trafik kodu	: 63
Telefon il kodu	: 414
Hızır Acil	: 112
Trafik	: 154
Polis İmdat	: 155
Jandarma	: 156
Yangın	: 110

LOKANTALAR

Sahil Restauarant: Meydan Mah. Polis Karakolu Karşısı

Tel: 414 652 12 36

Kıyı Restaurant: Saray Yolu Üzeri.

Tel: 414 661 01 17

Altın Sofra: Hükümet Konağı Karşısı

Tel: 414 652 92 00

Gül Baba Lokantası: Kale Altı.Sebze Hali Karşısı

Tel: 414 652 48 22

Sahra Restaurant: Karşıyaka Mah.Opet Benin İstasyonu Yanı

Tel: 414 661 02 04

Öz İkizler Künefe Salonu: 10 Temmuz Cad. No:4

Tel: 414 652 92 92

Funda Gönendik

BİRECİK KALESİ

Birecik Kalesi, dış kale ve iç kale olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır.

Dış Kale

Kenti kuşatan surların çok az bir bölümü günümüze ulaşmıştır. Özgün (Bozulmamış) haliyle dış kale surlarının 12 burcu ve 4 kapısının bulunduğu belirtilmektedir.

İlk olarak ne zaman yapıldığı tam olarak bilinmeyen dış kale surlarının iki kapısında, bir burcunda ve bir duvarında kitabeler bulunmuştur. Bu kitabeler Memlûkluların hüküm sürdüğü 1483'e aittir.

Bazı kaynaklarda dış kalenin stratejik konumu nedeniyle Seleukoslar zamanında (M.Ö. 298-236'da) yapıldığı; daha sonra Romalılar, Franklar ve üç kez de Memlûklular zamanında onarıldığı belirtilmektedir.

Dış kalenin günümüze sağlam olarak ulaşan bölümlerinden "Bağlar Surları" 182 metre uzunluğunda ve 2 metre kalınlığındadır. Yer yer yıkılmıştır, en yüksek yeri 11 metredir. Buradaki üç burçtan ikisi kısmen iyi durumdadır. Ortalarda yer alan Sekizgen Burç'un zamanında kilise olarak kullanıldığı belirtilmektedir. Sekizgen Burç'un kuzeyinde iki tane dikdörtgen burç yer alır. Bu dikdörtgen burçlardan bir tanesi çok hasarlıdır, diğeri ise kısmen daha iyi durumdadır.

Meçan Kapısının batısındaki sur kalıntıları dış kalenin günümüze iyi durumda ulaşan sur bölümlerinden ikincisidir.

Dış Kale surlarının sağlam kalan diğer bir kısmı Meydan Mahallesi'nde Alaburç'un çevresindeki bölümdür. Üzerinde aralarında Hacı Fakih Evi'nin de olduğu çok sayıda konutun yer aldığı "Dış Kale Güney Surları"nda biri Alaburç olmak üzere 3 burç bulunmaktadır. Ancak Alaburç dışındaki burçlar evlerin avlularında kalmıştır.

Nimet Alp

Sur Kapıları
Birecik Kalesi'nin dış kale surlarında dört kapısı bulunmaktadır: Urfa Kapısı, Meçan Kapısı, Meydan Kapısı ve Bağlar Kapısı. Bu kapılardan iki tanesi, Urfa Kapı ile Meçan Kapı günümüze sağlam ulaşmıştır.

Yüksel Coşkun

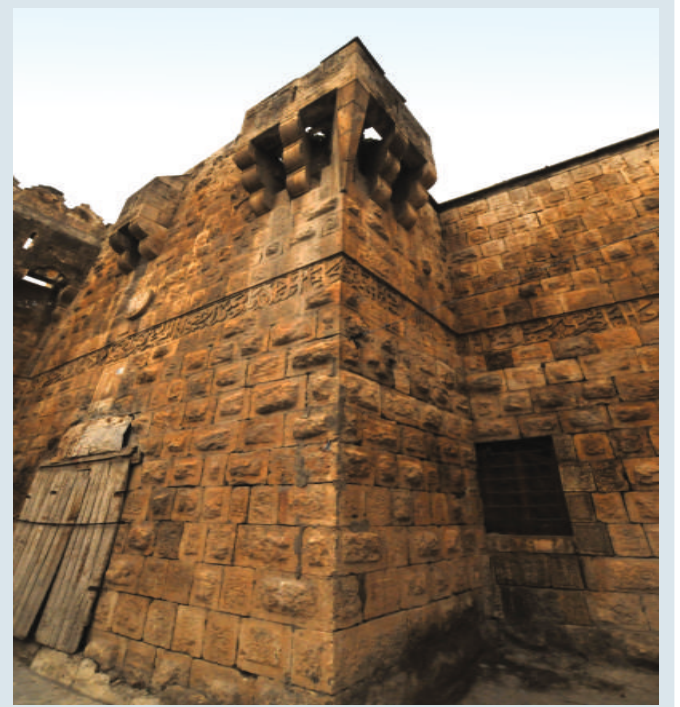
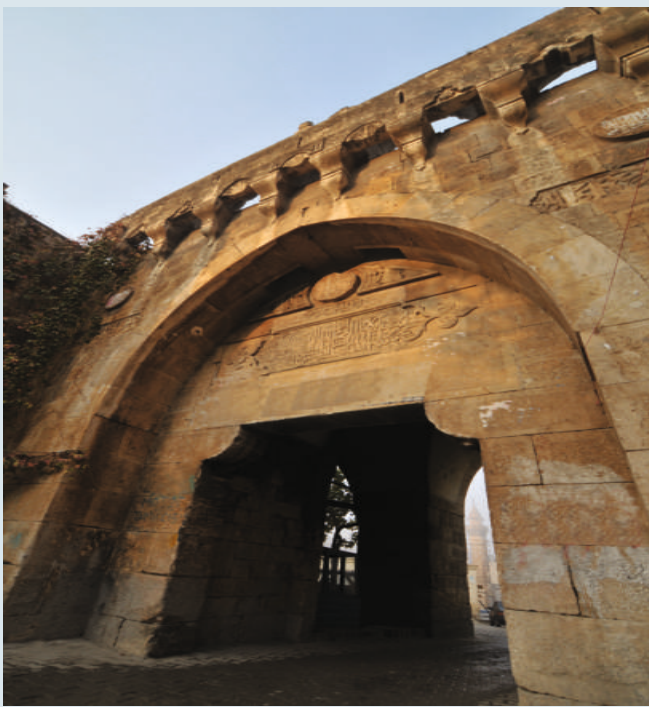

Hakan Gönendik

Urfa Kapısı

Dış kale surlarının doğusunda yer alan Urfa Kapısı tamamen sağlam olarak günümüze ulaşmış tek şehir kapısıdır. Şanlıurfa yönüne açılan kapı üzerindeki boydan boya dolaşan şerit kitabeye göre 1483'te Memluklu Sultanı Kayıtbay tarafından Yunus eş-Şerefi'ye yaptırılmıştır.

Hâlâ görkemli görüntüsünü koruyan kapının, ana yapım malzemesi kesme taştır. Sivri kemerli niş içinde kare biçimlidir. Kapının tüm süslemeleri şehre dışarıdan giriş yönünde yer almaktadır. Mahmut Paşa Caddesi'ne açılan iç bölümü daha sadedir.

Hakan Gönendik

Hakan Gönendik

Meçan Kapısı

Dış Kale surlarının kuzeydoğusunda Kazımağarası sokaktadır. Urfa Kapısı gibi 1483'te Memluk Sultanı Kayıtbay tarafından Yunus eş-Şerefi'ye yaptırılmıştır. Meçan kapısının kuzey, batı ve doğu duvarları tümüyle, güney duvarı ise kısmen ayakta. Hiçbir süsleme malzemesi bulunmayan kapı moloz taş dolgu üzerine kesme taş kaplamalıdır.

Funda Gönendik

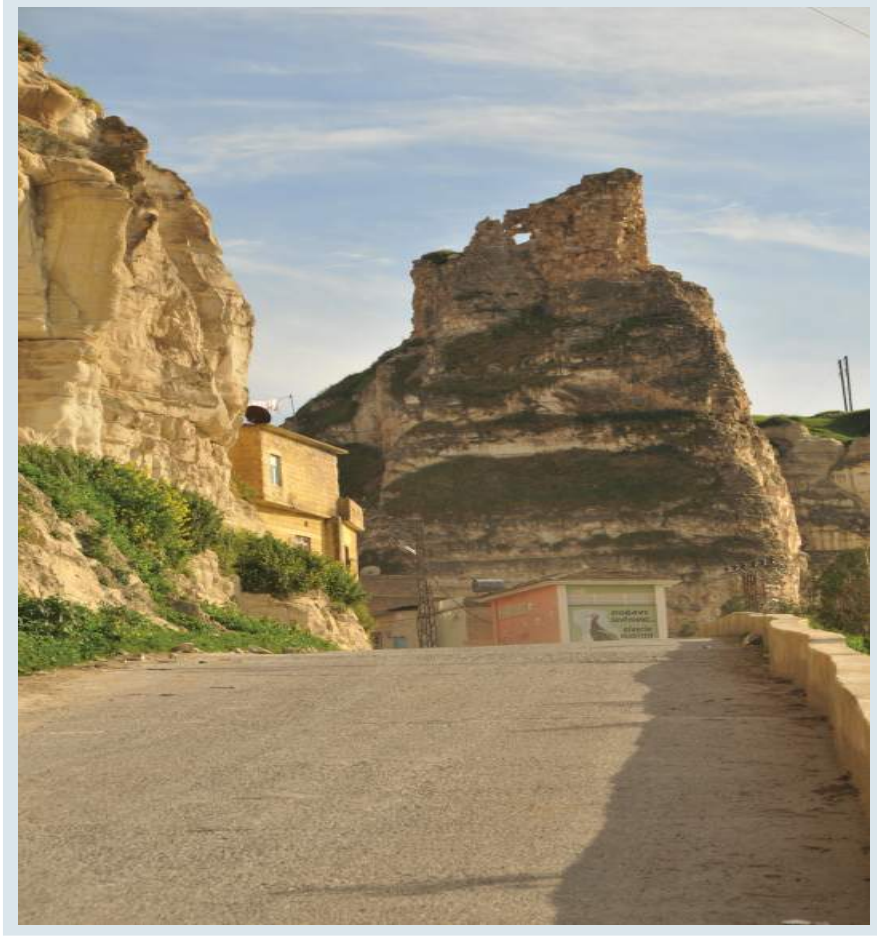
Hakan Gönendik

Meydan Kapısı

Alaburç'un doğusunda yer aldığı tahmin edilen Meydan Kapısı'nın görünür hiçbir kalıntısı günümüze ulaşmamıştır. Tekke Camisi'nin batısındaki İskele Sokağı'na açıldığı tahmin edilmektedir. İlçe Meydanında temsili bir kapı bu alana sonradan yaptırılmıştır.

Funda Gönendik

Funda Gönendik

Bağlar Kapısı

Meydan kapısı gibi günümüze kalıntıları günümüze ulaşmayan Bağlar Kapısı; dış surların kuzeyindeki mahallelerden Fırat'ın kıyısına inen yol üzerinde olduğu belirtilmektedir. Halfeti yönündedir.

Muhteşem Pullu

Funda Gönendik

İÇ KALE

Fırat kıyısı boyunca Birecik ilçe merkezinden kuzeye, Halfeti yönüne gidildiğinde İlçe Hali'nin hemen üzerinde Birecik Kalesi'nin günümüze en sağlam ulaşmış sur kalıntılarıyla karşılaşılır. Halk tarafından Kaledibi olarak adlandırılan yerdeki bu surlar gece ışıklandırılmaktadır. İç kalenin surları kimi bölümleri yıkılmış olarak Fırat kıyısı boyunca kuzeye doğru uzanır.

İç Kale sert kalker bir kaya kütleli üzerine kurulmuştur. Fırat Nehri ve Birecik Ovası'na hâkim bir konumdadır.

Yapım tarihi hakkında farklı görüşler vardır. İsa'dan önce 2000 tarihinden bu yana iskan edildiği düşünülen kaleden Asur kaynaklarında söz edilmektedir. Üzerinde bulunduğu beyaz kalker tepeden dolayı Beyaz Kale olarak da adlandırılan Birecik Kalesi'ne ait ilk bilgiler Arami hükümdarı 2. Salmanassar (İÖ 852-824) dönemine kadar gitmektedir.

Kuzey Suriye'ye birkaç kez sefer düzenleyen 2. Salmanassar zamanında yapıldığı ve adının "Kar-Salmanu-asarid" olduğu yazılı belgelerde yer almaktadır. Bazı tarihçilere göre ise iç kale Seleukoslar döneminde inşa edilmiştir.

Kale çeşitli dönemlerde onarımlar geçirmiştir. En önemli onarımlar Memlûklular zamanında yapılmıştır.

Bugün harap halde olan kalenin zamanında 3 katlı olarak muazzam tonozlar üstüne inşa edildiği, güneyinde bugün bir kısmı hala ayakta olan yüksek bir kilisenin bulunduğu belirtilmektedir.

12 burcu ve 2 gözetleme kulesi olduğu belirtilen kalenin içinde zamanında camiler, hamamlar, sarnıç ve yatır kalıntılarının bulunduğu belirtilmektedir.